

SM ELIŠKA ANNA PRETSCHNEROVÁ
z Kongregace Školských sester OSF
26.9.1911 - 4.5.1993

**JAK JSME ZNALY I NEZNALY
OSOBNOST NAŠÍ SPOLUSESTRY SM ELIŠKY
PRETSCHNEROVÉ OSF**

SM Blažena Fabíková OSF

Jak žila SM Eliška svůj Bohu zasvěcený život podle svého poslání ve službách potřebným, spolusestrám, provincii, kongregaci, církvi.

Osobní zápisky mluví o síle oběti, o velkých vnitřních zápasech a krizích, o věrnosti svému zasvěcení.

Vzpomínky spolusester, kněží a přátel, kteří ji znali, dokreslují obraz Bohu zasvěcené ženy – františkánky, která věrně kráčela v šlépějích Kristových po vzoru sv. Františka.

I. ŽIVOTOPISNÁ DATA A ZÁKLADNÍ MOTIVACE ŽIVOTA

SM Eliška píše ve Vzpomínkách o svém dětství jen stručně:

"Narodila jsem se 26.zář 1911 v Nových Zámčích, okres Nymburk. Můj otec byl hraběcí lesník. Bydleli jsme na samotě v lese, kde byla bažantnice a kde se pěstovala různá zvěř. Šlechtici z okolních zámků tam pořádali hony.

Maminka se starala o nás pět dětí. Chodila jsem do obecné školy ve Svídnici se sestrou Liduškou, cesta trvala půl hodiny. Po ukončení obecné školy jsem začala chodit do měšťanské školy v Rožďalovicích, a to tři roky, potom ještě rok do pokračovacího kurzu v Městci Králové.

Tatínek si přál, abychom všichni vystudovali nějakou školu. Byli jsme tři děvčata a dva chlapci. Nejstarší sestra Marie vystudovala obchodní školu, bratr Jan reálku a železničářský kurz. Já jsem po dokončení kurzu při měšťanské škole začala studovat Učitelství v Chrudimi, kde vyučovaly naše sestry a několik civilních profesorů. Za mnou podle věku byla sestra Ludmila, která byla učitelkou, a nejmladší, bratr Josef, vystudoval gymnázium."

Tyto osobní vzpomínky na dětství, které bylo v harmonické rodině jistě velmi šťastné, ve volné přírodě uprostřed lesů, vytvářelo základní prvky charakteru Aničky, jak jí v rodině říkali. O studiu na Učitelství v Chrudimi se zmiňuje ve svých vzpomínkách, že se velmi bránila jít do školy, kde učily řeholní sestry, "protože by se tam musela pořád modlit".

Původně měla jít na Učitelství v Jičíně, ale tatínek rozhodl, že půjde do Chrudimi, protože tam jsou sestry. Při náhodných návštěvách v pozdějších letech

prozradil na ni bratr Josef, že měla v úmyslu se po studiích vdát, chtěla si vzít kominíka.

Již po prvním roce studia v Chrudimi zatoužila Anička po vstupu do kláštera, přitahoval ji život řeholních sester. Bylo to také vlivem četby knihy "Dějiny duše sv.Terezie Ježíškovy", kterou jí nabídla k přečtení spolužákně a kamarádka a také pozdější sestra naší Kongregace Anna Nechvílová. Knihu vydala Kongregace v rámci svého knižního apoštolátu.

Když Anička přednesla doma přání vstoupit do kláštera, nenarazila na velký odpor. Otec trval pouze na tom, že musí nejdříve ukončit školu. Studovala tedy dál, stále s výborným prospěchem. Krásně zpívala, měla hluboký, měkký hlas, který se dobře hodil do pěveckého sboru.

Anička plně respektovala přání otce, aby do maturity o vstupu do kláštera nemluvila. Ve svých vzpomínkách se přiznává, že během studií ochabla její víra a nadšení pro řeholní život. Velkou zásluhu na konečném rozhodnutí měla opět přítelkyně Anna Nechvílová, o které již byla zmínka, a především sestry, které si velmi oblíbila. Ihned po maturitě nastoupila tedy do kandidatury Kongregace Školských sester OSF v Praze-Břevnově. Celý rok se věnovala s ostatními čekatelkami prohlubování náboženského vzdělání a života víry. Při oblačce 12.8.1931 dostala jméno Eliška a žila rok noviciátu s příkladnou horlivostí a věrností. První sliby skládala 13. srpna 1932.

Studovala dále rok na Reálném gymnáziu Kongregace v Praze na Vinohradech, aby mohla být přijata na Karlovu univerzitu, kde se k přijetí vyžadovala maturita na gymnáziu. Přihlásila se ke studiu matematiky a fyziky, i když studium těchto předmětů bylo pro ni velmi náročné. Viděla však, že gymnázium potřebuje učitele

těchto předmětů, proto si je bez váhání zvolila. Před ukončením studia, kdy ji čekala už jen jedna závěrečná zkouška, byly vysoké školy z nařízení Velkoněmecké říše uzavřeny. Sestra Eliška vyučovala pak své předměty až do likvidace všech ostatních škol a zabránění budov pro potřeby německé mládeže. Sestry se musely vystěhovat a sestra Eliška byla zavolána do mateřince v Praze-Břevnově, kde byla v r.1942 ustanovena místní představenou. Dosavadní představená SM Domitilla byla po úmrtí generální představené VM Xaverie zvolena na její místo.

Sestra Eliška zůstala v mateřinci až do konce války. Pracovala v domě, po obsazení budovy mateřince internátem německých studentek se stěhovala s členkami generální správy i s dalšími sestrami do velmi stísněných podmínek v Alemance, malém penzionátě v zahradě mateřince. Nevešly se tam, proto prosily u sester boromejek a i jinde u kněží o pomoc a přístřeší. Sestra Eliška vyučovala v této době náboženství v okrajových částech Prahy, jako byla Šárka, Lysolaje a další.

V r. 1945 skončila válka. Kongregaci byly vráceny školy, také vysoké školy byly otevřeny a sestra Eliška mohla ukončit studia. Zpočátku dojížděla do gymnázia z mateřince, kde se starala o početnou skupinu novicek. Když byl noviciát v r.1948 vzhledem k nejisté politické situaci přemístěn do Chrudimi, odešla sestra Eliška na Vinohrady, aby vystřídala ve funkci představené nemocnou SM Benediktu Dragounovou. Zůstala zde jen do konce roku 1949, kdy v rámci nového politického a společenského systému byly všechny školy Kongregace převzaty státem.

Nové podmínky, nové situace pomáhaly růstu osobností. Ne ovšem vždy a u každého. Zde je namístě vzpomínka sestry Václavy, která byla svědkem pro ni otřesné situace: Sestra Eliška se vracela ze spořitelny,

kde právě odevzdala splátku dluhu-půjčky na stavbu nové budovy gymnázia. U vchodu ji očekávali tři představitelé nové státní moci a strohým způsobem ji žádali, aby jim odevzdala všechny klíče od budovy, protože Kongregace již není vlastníkem. Sestra Eliška odevzdala klidně požadované klíče a spolu se sestrami, které byly právě přítomny, odešla do kaple, kde všechny zpívaly děkovný chvalozpěv "Te, Deum, laudamus". V očích sester se objevily slzy, ale sestra Eliška byla pokojná, a jak později prohlásila, cítila se v té chvíli jako opravdová františkánka.

Začalo nové období života církve, jejích členů, hierarchie, řádů, kongregací. Mnoho velkých osobností, známých i neznámých, osvědčilo svou věrnost Bohu a církvi. I sestra Eliška bude svědkem.

Sestry se opět stěhují, každá podle svého poslání. Sestra Eliška byla znovu zavolána do mateřince, aby zde převzala službu představené. Bylo to jen do podzimu r.1950, kdy byla všechna ženská řeholní společenství svezena do soustředovacích táborů a byl nad nimi ustanoven tvrdý dohled. Sestry naší provincie ze školských a výchovných zařízení byly svezeny do soustředovacího střediska v Krnově. Zde jako představená komunity z mateřince vytvářela sestra Eliška pro všechny sestry opravdový domov až do prosince r.1951, kdy byla poslána po obtížném vyjednávání s příslušnými úřady ještě s 11 sestrami do nemocnice v Podbořanech u Žatce, kde měly naše sestry nahradit sestry německé národnosti, které se stěhovaly do Německa. Po třech letech radostné a obětavé služby musely sestry k zármutku lékařů, ošetřujícího personálu i pacientů odejít v rámci projektu likvidace vlivu církve do služeb v sociálních ústavech.

Sestra Eliška je poslána do Budeniček, k mentálně postiženým děvčatům. Tuto práci neznala, byla to hlavně pracovní rehabilitace a výchova 105 děvčat s různým

stupněm mentálního postižení. Brzy si však zamilovala tuto práci, s radostí chodila s děvčaty na nařízené brigády do chmelnic a na družstevní pole, k pracím ve velké ústavní zahradě a rozsáhlém parku.

Všichni si ji zamilovali, a proto nastal velký smutek, když ji po osmi měsících provinciální představená z příkazu generální představené v Římě zavolala do Slatiňan. Zde měla podle generální správy převzít službu provinciální představené. Bála se, vnitřně zápasila, jak o tom svědčí zápisky v jejím deníku, ale sklonila se pokorně před vůlí Boží. V komunitě ve Slatiňanech bylo v té době 63 sester. SM Eliška byla i místní představenou. Služebnice všech, až do krajního vyčerpání, v neustálém ohrožení a sledování ze strany úřadů, žila svůj Bohu zasvěcený život v pokoře, v radostném rozdávání lásky a pochopení.

Sestra Eliška zůstala ve Slatiňanech až do konce roku 1969. Bohatě naplněný obsah těchto let, kdy ve Slatiňanech bylo středisko činnosti Sekretariátu řeholních společností a sestra Eliška jednou z jeho hybných sil, poznáme alespoň trochu ze vzpomínek sester. Začátkem ledna r.1970, po zvolení nové provinciální představené, je poslána do Cetechovic u Kroměříže dokončit opravy a úpravy dalšího domova pro starší a nemocné sestry. Zde se, podobně jako předtím v Hoješíně, zařadila do skupiny pro nejtěžší práce, zařizovala vše při úpravě domu a současně se starala o menší skupinu novicek.

Koncem roku 1970 je do Říma svolána generální kapitula, na které se měla zvolit nová generální správa Kongregace a zároveň uvést v život všechna doporučení daná koncilem v dekretu Perfectae caritatis pro obnovu řeholního života. Sestra Eliška jako zvolená delegátka jede s úzkostí. Při mimořádné generální kapitule, konané v létě předchozího roku, poznaly delegátky kapituly mimořádné kvality této sestry. Ano, nemohlo to být jinak,

SM Eliška Pretschnerová z České provincie byla zvolena generální představenou. Všechny úzkosti těchto chvil svěřila v několika řádcích svému deníku. Ona, sestra z komunistické země, bez znalosti jazyků, pod neustálým podezíravým dohledem své země, má stát v čele Kongregace. A přece přijímá tuto službu, bude sloužit.

Byla to představená podle ducha koncilu: prostá služebnice, bez výsad, vpravdě živá oběť. Státní úřady v tehdejší ČSSR bedlivě sledovaly její činnost, prověřovaly také rozsáhlou činnost nyní již zakázaného Sekretariátu řeholních společností.

Když přijela do vlasti ohledně prodloužení svého pobytu v Itálii a také v rámci povinné vizitace provincií v Československu, byla řadu hodin vyslýchána a nakonec zadržena na území Československa na plných 14 měsíců. Marné byly prosebné dopisy, jak se o nich zmiňuje ve svých vzpomínkách, celé dny pokorného čekání na přijetí u ministra a dalších vlivných osobností. Bylo třeba, aby jen řekla některá jména, a mohla odejet. Neřekla, byla připravena jít do vězení, k soudu, také o smrti se zmiňuje ve svých zápiscích. Konečně po celých čtrnácti měsících dostává telefonický vzkaz, aby se urychleně připravila k odletu. Odletěla letadlem, které přivezlo státního vatikánského sekretáře Mons. Cassaroliho. Mimo jiné měl s vládou Československa jednat ve věci SM Elišky.

Po návratu do Říma opět pokračuje v přerušené službě až do další řádné generální kapituly v r.1977, při které byla opětovně zvolena generální představenou. Podle vlastních vzpomínek plnila své povinnosti až do června 1983, kdy skončilo šestileté období její služby.

V září téhož roku se vrací sestra Eliška do vlasti, žije v domově pro starší a nemocné sestry v Hoješíně. Zde pracuje podle svých sil až do úplného vyčerpání.

Umírá 4.května 1993. Je pohřbena na hřbitově ve Slatiňanech.

Tento stručný záznam života a činnosti sestry Elišky Pretschnerové neříká mnoho o této výjimečné ženě. Podíváme se nyní, jak se jevila její tvář, jak rostla její osobnost v očích a vzpomínkách sester, které s ní žily a znaly ji. Svědectvím jsou i vzpomínky těch, kdo sestru Elišku znali, vzpomínky kněží, s kterými spolupracovala, civilních osob jí blízkých i těch, kdo ji poznali při náhodných stycích.

II. LASKAVÁ SPOLUSESTRA A UČITELKA

V srdcích sester Kongregace zůstává mnoho vzpomínek na sestru Elišku. Byla člověkem, který zanechával stopy: Údiv a úžas nad krásou člověka, záblesky hrdinství, které mohly občas zahlédnout jen ti, kdo žili v její blízkosti, příklad řeholních ctností a svědomité zachovávání předpisů, láska a dobrota srdce, statečnost hraničící s hrdinstvím a další a další.

První léta řeholního života, školská činnost,

jak je uvedeno v životopisných datech, byla věnována prohlubování života víry, řeholních závazků a kázně. Doplnovala vzdělání studiem na vysoké škole, s ochotou přijala pokyn představených a zvolila si ke studiu předměty, které škola potřebovala, ne ty, které by ona sama ráda učila. Nečekaný, prudký spád politické situace ji postavil jako učitelku do Učitelského ústavu, přestěhovaného do budovy gymnázia z Chrudimi. Nedokončené studium, měnící se poslání, nejistota dnů pomáhaly k vyžívání osobnosti.

Na sestru Elišku právě z této doby vzpomíná mezi jinými jedna z jejích tehdejších žákyň, sestra Alma Gallová:

"Sestra Eliška byla tři roky mou profesorkou, když jsem jako kandidátka a později s dispenzí jako novicka studovala 2.ročník Učitelského ústavu v mateřinci , později v Praze na Vinohradech ve 3.ročníku. Byla výbornou profesorkou, s úžasným porozuměním pro slabší žákyně. Já jsem jako Slovenka měla problémy ze začátku s češtinou a těžko jsem chápala výklad matematiky v řeči mně cizí. Ona mně dokázala vysvětlovat věci s takovou trpělivostí, že jsem jí dodnes vděčná. V každém předmětu byla na úrovni a nedělala rozdíl v národnosti mezi

sestrami, měla jsem naopak dojem, že nás Slovenky má ještě raději." - Toto je jedna ze vzpomínek sestry, která byla později členkou generální správy v Římě, a vzpomínky na toto období spolupráce jsou plny lásky, obdivu a vděčnosti.

Zrušení škol Kongregace a zabránění budovy gymnázia pro německé školy znamenalo nové poslání pro sestru Elišku. Byla povolána do mateřince v Břevnově, kde pomáhala při pracích v domě a učila náboženství v okrajových částech Prahy, jako je Šárka, Lysolaje a další. Pečlivě připravovala děti na přijetí svátostí, zvláště obětavě se věnovala dětem ze zvláštní školy. V komunitě byla velmi oblíbená, novicky i kandidátky vyhledávaly pohledem její vysokou postavu, vždy ukázněnou, tichou, věrně zachovávací denní řád. Vyzařoval z ní vnitřní klid.

Když ke konci války byl pro Hitlerjugend zabráněn i dům mateřince, přestěhovaly se všechny sestry i s členkami generální správy do malé budovy penzionátu Alemanka v zahradě mateřince. To již byla sestra Eliška jmenována představenou místní komunity namísto SM Domitilly, která byla zvolena generální představenou. Konec války - rok 1945 zdánlivě vrátil život Kongregace do předválečných let. Byla obnovena školská činnost a sestry vysokoškolačky mohly dokončit studia. Sestra Eliška dojížděla z Břevnova zpočátku denně vyučovat matematiku a fyziku do vyšších tříd gymnázia, později jen některé dny v týdnu. Byla totiž jmenována novicmistrovou početné skupiny novic, což byl úkol velmi náročný.

Jedna z novic píše ve svých vzpomínkách:

"Hned jsem si ji zamilovala, byla pro mne vzorem. Milovala všechny, nikomu nedávala přednost, byla ušlechtilá. Až nyní po letech trochu chápu, kolik lásky mně dávala. Byla jsem jí stále v patách a nabízela se ke

každé práci. Měla se mnou trpělivost, stála jsem jí mnoho obětí, nikdy to však nedala najevo. Jsem jí velmi vděčná a zavázaná. Dávala nám všem dobrý příklad, byla radostná, velmi pracovitá a obětavá."

III. VĚRNÁ EVANGELIU A STATEČNÁ V PRONÁSLEDOVÁNÍ

Léta 1948 - 1949: Místní představená komunity na Vinohradech

SM Eliška je v roce 1948 jmenována představenou komunity sester v Praze na Vinohradech namísto nemocné SM Benedikty. Přišla z mateřince tak, jako jindy příjížděla na vyučování. Sestry se shromáždily a sestra Eliška před ně předstoupila se slovy: „Sestry, přišla jsem vám sloužit. Prosím, pomozte mi.“ A sloužila. Toto nové pojetí, či správné pojetí úřadu představené, bylo tak objevné, tak františkánsky pravdivé, že na to přítomné sestry nikdy nezapomněly.

Sestra, která bydlela v pokoji vedle sestry Elišky, nemohla pochopit, jak při tak velkém pracovním zatížení mohla najít čas pro každou sestru, bylo jich v komunitě čtyřicet. Na zaklepání se vždycky ozvalo milé a radostné: "Dál!". Potom často následovaly dlouhé rozhovory v klidu a pohodě. Za chvíli další a další zaklepání na dveře a radostná výzva ke vstupu.

V komunitě vznikaly nové vztahy, vztahy služby, úcta jedné sestry k druhé, podílení se na autoritě, vztahy svobody v závislosti, jak tak po letech definoval slib poslušnosti 2. vatikánský koncil. Sestra Eliška měla vpravdě františkánského ducha, především ducha kajícínosti. Sama skrytě praktikovala různé formy tělesné askeze. Svědčí o tom náhodně objevené důtky, pečlivě ukryté před zraky ostatních. Sama tento druh pokání povolovala sestrám jen velmi zřídka. Jedna sestra ještě dnes vzpomíná, jak si pro postní dobu udělala předsevzetí opravdu důkladné: nepromluvit zbytečně ani slovo, být maximálně soustředěná, nepromarnit ani minutu. Když se jí po několika dnech ptala sestra Eliška,

zda není nemocná, zda se něco nestalo, byla udivená. Až na opětovný dotaz pochopila a přiznala se, že má předsevzetí... Sestra Eliška potlačila úsměv a laskavě připomněla, že františkánská kajícnost je především radostná, žádná upjatost a zachmuřená tvář, naopak pokorná a plná oblažujícího dobra.

Léta 1950 a další. Vnitřní růst, tříbení, prověřování hodnot

Předání školských budov znamenalo počátek nové etapy na cestě Kongregace a především provincií v Čechách a na Slovensku.

Sestra Eliška odchází do mateřince, bude pomáhat všude, kde bude třeba, bude sloužit dál. Přichází však rok 1950, násilné soustředování všech členů mužských řeholí, později i řeholnic.

Nová státní moc tvrdě útočila na církev. Sestry naší provincie byly postupně svezeny ze všech školských a výchovných zařízení do opuštěného, desítky let neobývaného kláštera minoritů v Krnově.

Krnov

byl jakousi zastávkou, posílením jednoty společenství a nabráním sil. Sestra Eliška jako představená komunity sester z mateřince vzala na sebe ochotně řešení nově vzniklé situace, kterou v daných okolnostech považovala za nejlepší pro sestry františkánky. Jak bydlet a žít v budově, kterou řidič autobusu, když marně hledal v městě udanou adresu, označil jako neobyvatelnou boudu? Vždyť bylo řečeno, že sestry jdou "do lepšího"? Sestra Eliška však hned prohlásila, že je to dobrý domov a radostně se dala se sestrami do práce. Když se pořádně zametly chodby s prohnitou dřevěnou podlahou, bylo to

podle ní docela pěkné. Že v noci běhaly mezi sestrami, uloženými na chodbách, malé myšky, vyděšené nezvyklým pohybem v domě? Vždyť to jsou také Boží tvorové a sv. František by za ně a s nimi velebil Boha.

Když se místnosti pořádně vydrhly, vyvětrala se letitá plíseň a vše se trochu zařídilo nejnutnějším nábytkem, nesla se již z klidných srdcí sester denně společná modlitba chval a díky Bohu. Byl to již klášter, v kostele byla denně sloužena mše svatá a místní kněz s radostí přijal duchovní péči o novou komunitu. Byla zde také "hra na radost", kterou sestra Eliška hrála se sestrami celou svou bytostí. Mají se přece dobře, jsou spolu, všechno by přece mohlo být mnohem horší. Bůh je miluje, posílá jim dobré lidi, kteří sestrám nosili potřebné věci.

Bylo však třeba pracovat, aby si společenství vydělalo na denní chléb.

Podbořany

Několik sester pracovalo v místní nemocnici, další odcházely postupně do Ústavů sociální péče pro mentálně postižené a do Domovů pro důchodce. Primář nemocnice v Podbořanech u Žatce žádal o sestry pro jejich nemocnici. Po delším jednání s příslušnými úřady byly další sestry uvolněny z internace a sestra Eliška odchází s menší skupinou sester zdravotnic do Podbořan. Nikdo se nedivil, že malá okresní nemocnice se v krátké době stala vzorem ostatním nemocnicím v čistotě, pořádku a především ve vzorné péči o nemocné. Práce sester v nemocnicích byla ovšem jen dočasná, jejich služba byla přes všeobecnou oblibu pokládána za ideologicky škodlivou. Sestry tedy musely z Podbořan odejít a byly rozeslány do jiných ústavů, ovšem jen do Ústavů sociální péče. Sestra Eliška byla poslána do ústavu v Budeničkách.

Svůj život v Podbořanech sdělovala sestra Eliška podle pozdějších poznámek svému deníku, v pozůstalosti se však nenašel. Dva roky po odchodu z Opařan píše: "S Podbořany jsem se velmi těžko loučila. Prožila jsem tam tři krásné roky života. Měla jsem celkem bezstarostný život. Práce u nemocných uspokojovala mou přirozenou touhu obětovat se. Poznala jsem život z jiné stránky, byla jsem takřka hýčkána láskou lidí, s kterými jsem se stýkala. Prožila jsem také chvíle duševních zápasů o to, abych zachovala věrnost svému Božskému Mistru. Víím, co je to zřít se lidské lásky a přeměnit ji v klidnou lásku přátelskou."

Budeničky

Práci v podbořanské nemocnici opouštěla sestra Eliška s těžkým srdcem, ale podle zápisků se přece jen trochu těšila na práci u slabomyslných dívek. Do Budeniček přichází 3.12.1953 a ihned se stává středem života, zájmu a lásky. Stará se o děvčata, učí je pracovat, chodí s nimi do zahrady a na družstevní pole, kde čekaly dlouhé řádky cukrovky na vyjednání a podzimní sklizeň. Té se už ovšem neúčastnila, byla provinciální představenou SM Boromeou odvolána. Budeničky však přišly za ní v podobě velkého balíku, kde byly snad ty největší řepné bulvy. Přiložen byl lístek, že je to ta řepa, kterou s děvčaty jednotila, a až ji ochutná, že je stejně tak sladká, jako jejich pusy, které jí posílají.

V Budeničkách onemocněla sestra Eliška zánětem jater, léčila se v nemocnici ve Slaném. Potíže pociťovala po celý život.

IV. PROVINCIÁLNÍ PŘEDSTAVENÁ

Ve svém deníku píše sestra Eliška o svém odchodu z Budeniček do Slatiňan toto: "V dubnu přijela do Budeniček SM Boromea, která mi řekla, že mám na přání Velebné matky přijít do Slatiňan. Prosila jsem Velebnou matku asi třikrát, abych nemusela, neboť jsem věděla, co mě čeká. Prožívala jsem někdy smrtelné úzkosti, snad větší, než když jsem opouštěla svět. Po dlouhých bojích a odporování vůli Boží přece ve mně zvítězilo vědomí, že jsem řeholnice, a tak jsem 16.8.1954 s úzkostí v srdci opouštěla Budeničky. - A zde začíná moje křížová cesta, na níž bylo už několik zastavení. Nerada na to vše vzpomínám a nebudu o tom psát. Tys byl, Ježíši, mou silou v těchto těžkých okamžicích života. S Tvou pomocí chci i dále nést svůj kříž. Nauč mě ho milovat, nauč mě trpět bez stesku, nauč mě trpět radostně."

Sestra Eliška přišla do Slatiňan opravdu radostně a s úsměvem. Přijala úřad místní představené, krátce na to byla jmenována provinciální představenou. Komunita ve Slatiňanech byla početná, kolem 70 sester. Kromě administrativní práce, ke které byla ustanovena, pomáhala také u mentálně postižených dětí. Všechny ji milovaly, i když většina z nich nedovedla její jméno ani vyslovit. Pracovala v zahradě, obnovila terén a výsadbu stromů v malém parku před domem. Oháněla se krumpáčem a lopatou, vždy radostně, s chutí a úsměvem šla v čele sester na nařízené brigády v okolí obce. Bylo třeba jít brzy ráno, ještě před čtvrtou hodinou, aby přišly včas domů k ranní modlitbě a na bohoslužby. Potom nastoupily na svou vlastní pracovní směnu.

Nadřízeným orgánům se však větší soustředění sester zdálo nebezpečné, bylo třeba zesílit nad nimi dohled, a to pokud možno nenápadně. Byli proto na určitá

klíčová pracoviště přijímání vybraní civilní pracovníci. Měli být ostražití a pravidelně hlásit i náznak eventuelní politické diverse anebo zvýšené náboženské aktivity v klášteře, tedy v ústavě. Sestry toto vše věděly, ale pod moudrým vedením sestry Elišky pracovaly klidně dál, vůči novým pracovníkům se chovaly prostě, zdvořile, bez odporu jim předávaly své funkce. Výsledek? Nepřátelský, podezíravý postoj se měnil, spolupráce byla vzorná, i když ne vždy ihned a samozřejmě, a s výjimkami.

Ústav ve Slatiňanech se stal pro ústavy téhož typu a hlavně pro nově zakládané ústavy vzorovým zařízením. Bylo totiž třeba zařadit do sociálních služeb sestry, které ještě zůstávaly v internačních táborech a chodily na práce na pole, do lesů, továren.

Tyto sestry ovšem potřebovaly praxi, odborné zaškolení. Byly tedy posílány do Slatiňan, kde viděly jak příkladnou péči o mentálně postižené jedince, tak kulturní úroveň celého zařízení. Setkávaly se zde také se sestrou Eliškou, která, jak již bylo řečeno, změnila úřad představené a tedy i provinciální představené v pokornou a radostnou službu. Dovedla pro sebe najít tu nejobtížnější práci, dělala ji s chutí a s radostí vytvářela ovzduší pokoje. Rozdávala a pomáhala, obracela v dobré to, co bylo zamýšleno jako zlé. Byla to nová cesta a sestra Eliška ji pro ty, kdo viděly a chápaly, ozařovala svým příkladem.

Sestry z tehdejší komunity ve Slatiňanech rády a s dojetím vzpomínají na léta zde se sestrou Eliškou prožítá. Z těchto vzpomínek je cítit, jak byla milována a jak svým příkladem vychovávala.

Jedna ze sester vzpomíná:

"Moje první vzpomínka a zážitek se sestrou Eliškou je z počátku mého řeholního života, noviciát r.1949-50. Jednoho dne, nevím už při jaké příležitosti, provinciální

představená SM Boromea rozhodla, že tento den je rekreace. Pro nás novicky to stačilo - při práci v šicí dílně bylo velmi veselo. Najednou se otevřely dveře a vešla sestra Eliška, byla tehdy provinciální rádkyní, a napomenula nás, zda nevíme, že je silentium. A odešla. Za chvíli se vrátila a omluvila se nám, protože nevěděla, že je rekreace. To ve mně vzbudilo posvátnou úctu. Proč se nám omlouvala, vždyť nemusela. Ale taková byla ona.

Od r.1954 do r.1969 jsem žila v její blízkosti. Často o tom vypravuji nynější mladé generaci. Byla pro nás vzorem modlitby, tiše snášela všechny těžkosti dne i režimu, statečná žena plná optimismu a ideálů. Byla to sestra velkého ducha, pravá dcera sv. Františka, pokorná služebnice, laskavá, obětavá. Milovala církev, byla velkou průkopnicí 2. vatik. koncilu a obnovy řeholního života, včetně úpravy řeholního oděvu. Mnoho proto vytrpěla z vlastních řad i zvenčí.

Milovala nás a velmi jí na nás záleželo. Protože jsme pracovaly v Ústavě pro mentálně postižené děti a mládež, dbala na to, aby se sestry vzdělávaly, také ve studiu cizích jazyků, jako je latina, ruština, němčina. Dbala na naše zdraví a vymýšlela různé soutěže, např. nachodit každý rok 100 jarních km. Starší sestry mohly získat km chozením po zahradě při modlitbě růžence, my mladé jsme musely km skutečně nachodit a přitom poznávat různé památky a popsat je. Byly různé podmínky: nestonat po dobu soutěže, svézt se jen jednu cestu, apod. Po splnění všech podmínek bylo hodnocení výherců. Odměnou byl celodenní výlet autem a jiné. To bylo veselo. Sestra Eliška chtěla, aby sestry byly zdravé a otužilé, chodilo se za každého počasí. I lékař to hodnotil při zdravotních prohlídkách.

Velmi dbala sestra Eliška o to, aby sestry trávily dovolenou mimo ústav, kde pracovaly a žily. Zajistila potřebná místa: Rokytnice v Orł. horách, Chocerady

v Posázaví, Jánské Lázně, aj. Mohly jsme se domluvit a dát se dohromady tak, abychom si odpočinuly.

V práci nám byla vždy příkladem, první na družstevním poli, první v práci doma. Vždy nás požádala, nikdy nediktovala. Vždy vedla, byla od přirozenosti rychlá, ale slabším to nedala najevo. Velmi rády jsme s ní pracovaly, byla taková normální, z ničeho nedělala vědu. Pracovala tiše. Na dovolenou jezdila se sestrou, která pracovala u prasátek.

Měla ráda staré, opuštěné a trpící, pomáhala všem, kdo potřeboval. Když vypomáhala u dětí, sloužila těm nejubožejším, měla vzor ve sv. Alžbětě Uherské. Když se jednou vracela z cesty, jeden z chlapců na ni volal: "Eliško, něco jsem ti schoval!" A vytahoval zpod košile pomačkanou buchtu, schovanou od oběda. K velké radosti chlapce si ji vzala a hned před ním snědla. Přítomná sestra ji obdivovala.

Když bylo třeba, pomáhala v kuchyni, hlavně o svátcích. Také vypomáhala u prasátek, pracovala v zahradě, prostě všude, kde bylo třeba. Všechno dělala v tichosti a nenápadně. V zimních měsících udělala sestra Donáta z dětského hřiště kluziště a sestra Eliška nakoupila brusle pro děti i pro nás sestry. To bylo něco, učit se v padesáti letech jezdit na bruslích!"

Sestra ze Slovenské provincie, která prožila se sestrou Eliškou ve Slatiňanech 14 let, vzpomíná obdobně a dodává ještě, že byla jednoduchá, prostá, v jejím pokoji nebyly ozdoby, jen postel, stůl a židle. Když nastoupila úřad představené, pracovala nějaký čas na každém pracovišti, aby poznala těžkosti sester a lépe je chápala. Obětavě se starala o sestry, když např. někam cestovaly. Sama vstávala, připravila jim jídlo na cestu a vyprovodila je. Velmi dbala na důstojnou modlitbu breviáře. Její postoj při modlitbě byl velmi ukázněný, nikdy se při modlitbě

neopírala, vybrala si lavici, která neměla opěradla. Při společném duchovním čtení dávala úkoly pro příští sejití, při kterém zkoušela. Chtěla, abychom rostly.

Další sestra vzpomíná na situace, kdy ji sestra Eliška učila dívat se na věci ze širšího hlediska, nejen ze současného momentálního prospěchu. Chudoba sestry Elišky byla vpravdě příkladná i co se týče oděvu. Říkávala sice, že chudoba záleží v tom, že k ničemu nelneme, ale všechny věci, které užívala, tvrdily ještě něco jiného, něco, co k svému životu potřebují vpravdě chudí. Dále vzpomíná sestra na jeden, silně františkánský rys sestry Elišky, který se projevoval při jejím setkání se sestrami, zvláště když bylo toto setkání poznamenáno nějakým nedorozuměním. I když ona měla pravdu, vždy jako první oslovila sestru, která se provinila. To bylo tak osvobozující.

A ještě sestra dodává: "Dnes vidím před sebou sestru Elišku jako sestru, která žila jen v duchu a v pravdě."

Také další vzpomínky sester z komunit provincie jsou hřejivé, plné úcty, vděčnosti a lásky. Sestra, která byla poměrně mladá a s málo zkušenostmi, byla poslána jako představená do komunity 28 sester, mezi nimi bylo osm bývalých představených. Vzpomíná, s jakými "kopanci" začínala, když se snažila o fasádu představené, tak jak to viděla u dřívějších představených. Když sestra Eliška přijela na pozvání sester vyřešit trochu napjatou situaci, všechny čekaly radikální řešení. Představenou sestra Eliška neodvolala, byla to mimochodem věkem nejmladší sestra, pochválila horlivost a vybídla k lásce, k vzájemné službě a úctě. Neponížila, spíš pohladila, dodala odvalu a chuť jít dál. Výsledek? Radostná a šťastná komunita.

Na krátký čas před rokem 1960 byla sestra Eliška jmenována Českou katolickou charitou vedoucí ústavu. To

však se již blížil rok 1960, kdy veškeré řízení Ústavů sociální péče převzal stát prostřednictvím okresních a krajských úřadů. Sestry ihned pocítily, že proces jejich likvidace bude postupovat rychleji. Dorost již od roku 1950 přijímat nesměly, na minimum byly omezeny kontakty s generální správou v Římě i s ostatními provinciemi mimo hranice státu.

Hledání a budování domova pro starší sestry

Sestry, které dosáhly důchodového věku, tedy 57 let, musely ihned odejít ze zaměstnání a tedy i z komunity, kde jako nepracující nesměly bydlet, a to i v případech, kdy budova patřila Kongregaci, jak tomu bylo i v případě Slatiňan. Kam tedy mají odejít sestry, které se celý život dávaly druhým v obětavé službě? Bylo třeba hledat a budovat pro ně domov.

Sestra Eliška tedy hledala. Chodila, jezdila, bez úspěchu klepala na dveře příslušných úřadů, pokorně čekala na vyřízení žádosti. Odpověď na ně byla většinou zamítavá anebo spojená s podmínkami, pro nemocné a zestárlé sestry nepřijatelnými. Odpovědné orgány nesměly a někdy zřejmě ani nechtěly slyšet o tom, že by v jejich městě nebo obci mohly žít řádové sestry.

Nakonec se podařilo koupit polorozbořený zámeček v Hoješíně u Seče. Můžeme říci, že skoro vlastníma rukama, přirozeně kromě odborných řemeslných prací, se podařilo sestře Elišce spolu se sestrami ze Slatiňan vybudovat aspoň trochu přijatelné obydlí pro sestry. Provincie těžce sháněla finanční prostředky. Sestry totiž v době, kdy byly řízeny Charitou, dostávaly jako mzdu pouze vestiář, jakýsi příspěvek na oblečení. Největší péči při budování domova věnovala sestra Eliška úpravě kaple. Moderně, ale prostě a vkusně řešené sakrální prostory obdivoval každý.

Ve vzpomínkách sester se objevují postřehy, které plně charakterizují sestru Elišku jako krajně obětavou při pracích v Hoješíně, kam vždy po skončení vlastní směny v ústavě odjížděly "na rekreaci". Vždy radostně, vesele, s humorem vynášely cihly, nosily tašky na střechu, oháněly se krumpáčem při budování plotu a úpravě zahrady. Sestra Eliška svou aktivitou nikdy nezahanbovala slabší, vyzvedávala jejich nápady, vždy je vítala.

Když byl domov dobudován, přicházely sestry již klidně do jednoduchého, po mnoha stránkách málo vyhovujícího obydlí, ale byl to domov a ony zde byly šťastny. Když vše bylo hotovo, byly sestry povinny nabídnout přebudovaný objekt státu jako dar, protože jakožto společenství nesměly nic vlastnit.

V. DRUHÝ VATIKÁNSKÝ KONCIL V ŽIVOTĚ SESTRY ELIŠKY

Léta po roce 1960 a další období byly začátkem velkých změn a úkolů pro celou církev a tím samozřejmě pro všechny řády a kongregace.

Sestra Eliška byla v čele provincie, generální správa sídlila v Římě. Osobní kontakty s ní nebyly možné, korespondence byla zdlouhavá a přísně kontrolovaná. Sestra Eliška i v těchto podmínkách pozorně sledovala všechna jednání koncilu, průběžně informovala sestry provincie a nadchla je k takové účasti a lásce k církvi, že jedna ze sester, která podlehla zákeřné nemoci, se před smrti ptala na jedno: „Jak pokračuje jednání koncilu?“

Sestra Eliška s rizikem vytrvale za pomoci svých přátel obstarávala překlady koncilních dokumentů. Slatiňany se tak pod energickým a statečným vedením sestry Elišky stávaly ve večerních a nočních hodinách dílnou, kde se získané materiály rozepisovaly, primitivním způsobem rozmnožovaly a rozesílaly nejenom vlastním komunitám, ale i kněžím a ostatním kongregacím.

Na tuto dobu máme pěkné vzpomínky P. Ambrože Svatoše, tehdejšího provinciálního představeného dominikánů. Byl tehdy státními úřady určen jako duchovní sester v ústavě ve Slatiňanech, s pracovním úvazkem vrátný a holič ústavních svěřenců. Sestra Eliška ho vybídla, aby dokumenty koncilu studoval a vypracoval podle nich exercicie pro sestry, aby dobře vnikly do ducha koncilu. Otec Svatoš píše:

"Mám krásné vzpomínky na sestru Elišku , když jsme ve slatiňanské kapli prožívali obnovenou liturgii. Vzpomínám, jak sestra Eliška dala k dispozici všechny sestry a všechen materiál, abychom mohli co nejdříve ve

Slatiňanech prožívat obnovenou liturgii. Slatiňanské sestry byly zásluhou sestry Elišky vůbec první v republice, které začaly prožívat liturgii veřejně podle směrnic 2. vatikánského koncilu: obrácený oltář, ambon, české texty, lektorky, responsoriální žalm, obětní průvod a samozřejmě Liturgie hodin. Sestry připravovaly podle směrnic české texty čtení, hudební doprovod k žalmům i fotozáběry ze mše svaté. Takto vyzbrojeny jezdily do blízkých i vzdálenějších kostelů, kde učily praktikovat nádhernou, srozumitelnou bohopoctu, které se aktivně a uvědoměle účastní všichni přítomní.

Musím poděkovat sestře Elišce při psaní těchto vzpomínek za její úžasnou řeholní iniciativu a aktivitu v mnoha směrech po všechna léta až do jejího úplného vyčerpání a vyobětování na tichém Hoješíně."

Dalším velkým úkolem daným koncilem byla úprava stávajících Konstitucí podle dekretu *Perfectae caritatis*. Zde jsou již jasně vytyčeny úkoly pro všechny řeholní instituty: návrat ke kořenům, k charismatu zakladatele, přizpůsobení současnému životu. Sestra Eliška se ihned dala do práce. Obstarávala potřebné materiály, aby se každá sestra mohla svobodně vyjádřit k otázkám, které zasílala generální správa. Jak krásné jsou vzpomínky na společná jednání komunit, kdy každá sestra svobodně přicházela se svým návrhem a zároveň s úctou respektovala názory druhých. Sestra Eliška poctivě a vytrvale hledala cestu ke kořenům, k charismatu zakladatelky, k mateřské kongregaci v Grazu, odkud sestry do Čech přišly. Zde svým pokorným přístupem a ušlechtilým jednáním navázala hluboké, přátelské vztahy.

Pátrala také po diecézních archivech, aby našla potřebnou korespondenci týkající se osamostatnění české větve Kongregace. Její vlastní svědectví o hledání těchto dokumentů se nachází v závěru *Sbírky historických*

materiálů Školských sester OSF, kterou v cyklostilové podobě obdržela každá komunita v r. 1980: „Kongregační archiv uložený v mateřinci v Praze – Břevnově se při stěhování r. 1950 ztratil, až na nepatrné zbytky. Když jsme se r. 1974 obrátily na biskupskou konsistoř v Hradci Králové s prosbou o zapůjčení dokumentů týkajících se naší Kongregace, bylo nám řečeno, že celý archiv konsistoře byl předán státnímu archivu v Zámrsku a že bude trvat nejméně dva roky, než bude uspořádán tak, aby se dokumenty mohly studovat. Nedalo nám to však pokoj, a proto jsme požádaly naši bývalou žákyni Dr. Annu Vavruškovou, která celý život pracovala v archivech, aby ještě jednou navštívila archiv biskupské konsistoře. Při návštěvě si archivář vzpomněl, že je v jedné místnosti skříň a že neví, co v ní je. Když skříň otevřel, byly tam všechny dokumenty týkající se založení Kongregace v Slatiňanech. Není to zřejmý důkaz Boží přízně?“

Sekretariát řeholních společností

Přechodné období politického uvolnění kolem r.1968 bylo pro církve u nás jakýmsi nadechnutím a nabráním sil. Kromě nepřímo daného povolení k přijímání dorostu zdála se situace vhodná k splnění požadavku dekretu *Perfectae caritatis* k ustavení Konference vyšších řeholních představených. Byla to velká osobní statečnost sestry Elišky, která se ujala tohoto díla, takto vzpomíná P.Ambrož Svatoš. Jak začít? Biskupové a představení řádů byli ve vězení nebo v internaci. Bůh.však vždy pomáhá dobrému dílu. Sestra Eliška dala k dispozici Slatiňany, z teologů se formuje obětavá skupina. Je to P. Jan Baptista Bárta OFM, který se po 16 letech vrátil z vězení, kde v tvrdých podmínkách, z nichž vyšel nezlomen, promyslel, jak žít řeholní život v situacích, kdy jsou všechny zevní struktury zničeny.

Dále je zde P. Ambrož Svatoš OP a P. Šilhán SJ. Tak bylo dosaženo poměrně pevné jednoty při snaze o osvobození od tvrdého státního dohledu a svévolného postupu státu v záležitostech církve.

Sestra Eliška se starala o získávání informací, po zpracování je obětavě s komunitou rozepisovala a rozesílala dál. Oběžníky poučovaly, informovaly, sjednocovaly.

Jistě byly tyto práce konány z dnešního hlediska primitivně, byly časově velmi náročné, nejistota doby hrála také důležitou roli. A přece to byly doby velké radosti, doby růstu a dospívání ve víře, projevy věrnosti a velké lásky k církvi. Sestry ze Slatiňan vzpomínají, jak se učily psát na stroji, aby všechny mohly pomáhat. Ještě donedávna opatrovaly sestry rozepisované znění Konstitucí a dekretů, velmi pečlivě připravované roční cykly čtení pro mši. svatou. Byly to, jak již bylo řečeno, vesměs noční práce, protože v zaměstnání musela být práce přesně a vzorně konána. Sestra Eliška bděla nad kvalitou služeb, nad radostným svědectvím života, což byl vlastně jediný možný způsob apoštolátu v té době. Ona sama povzbuzovala svým osobním příkladem a tento příklad strhával ne snad svou heroičností, ale prostou samozřejmostí i půvabem.

Práce pro liturgickou komisi - liturgické texty

Sestra Eliška prosila několikrát při setkání vyšších řeholních představených o sestry, které by pomáhaly Liturgické komisi při opravách a opisování textů pro Lekcionáře a Breviář. Bohužel neuspěla, proto vybrala sestru z vlastních řad, aby pomáhala při této mravenčí, ale velmi záslužné práci. Celkem se u této práce vystřídaly čtyři sestry. Ty, které žijí, velmi rády vzpomínají na tuto dobu, i když práce pro opakované přepisování

navrhovaných textů byla náročná, bydlení v daných podmínkách v budově arcibiskupství víc než jednoduché. Františkáni milují církev, proto jí slouží oddaně a věrně; takto smýšlela sestra Eliška a vedla k tomu sestry.

VI. Z OSOBNÍCH VZPOMÍNEK SESTRY ELIŠKY

Ve svých osobních zápiscích se sestra Eliška vrací k různým situacím svého života v období služby provinciální představené. Zapisovala si předsevzetí z exercicií a také ta, která vytryskla z jejího srdce při večerních chvílích před svatostánkem. A zde můžeme právem říci, že jsme ji znaly i neznaly. O velkém utrpení, které jí působila jedna starší sestra, která nakonec Kongregaci opustila, neměla převážná většina sester v komunitě ani tušení. Rovněž nepřízeň superiora provincie, který neschvaloval její aktivity v uskutečňování koncilních ustanovení a velmi jí ubližoval před kněžími i sestrami, skrývala, pokud to bylo možné. Jen zápisky zachycují něco z těchto bojů a bolestí. Píše o tom:

„Ve chvílích malomyslnosti spínala jsem ruce ke svatostánku a volala: Pane, smiluj se, není už možno takto dále žít. - A Pán pomohl. Připadám si někdy jako stroj, s nímž nemá nikdo slitování a jen ho ženou dál bez ohledu, zda to vydrží. ... Někdy si připadám jako strom, z něhož kolemjdoucí rvou ovoce a listí. - K tomu přistupuje tlak zvnějšku: Nejistota, zda budeme existovat, zda mě nezavřou a jak by sestry obstály, kdyby byly Kongregace zrušeny. Někdy mě jímá hrůza před odpovědností za vedení duší, - jak obstojím?“ -

Pokračuje dále: „Ale dost už toho naříkání: Kdybych byla pokorná, přijímala bych zcela jinak těžkosti a kříže, vždyť mám dost neodpykaných vin. S lítostí v srdci nad svou ubohostí klekám, moje ukřižovaná lásko, před Tvůj svatý kříž a chci Ti poděkovat za všechno, čím jsi mě chtěl připoutat k Sobě. Ty víš, že mě i svět lákal, že mně nabízel lidskou lásku, ale já jsem díky Tvé pomoci zůstala Tvou. Blížím se k padesátce. Nečekám již od života mnoho, vlastně nic, než možnost obětovat se pro druhé, rozdávat lásku. A což bude-li vůle Boží, abych

vydala svědectví své víře a zemřela ve vězení? Moje přirozenost se toho děsí, ale druhá stránka mé bytosti mi říká, že by to bylo krásné zakončení života."

Mezi předsevzetími z exercicií se několikrát objevuje zmínka o "disciplíně", konané v pátek večer až 33x. Někdy je uváděn úmysl "aby letos žádná sestra neodešla". Objevuje se také předsevzetí, že nebude svačit, aby "vynahradila to, že se některé sestry nedovedou zapřít v jídle".

Často jsou v denících zapsané části úvah a básní různých autorů, které na ni zřejmě zapůsobily a ke kterým se vracela ve svých myšlenkách. Objevují se předsevzetí, že si bude cenit cti bližního. Hledá důvody pro radostnost, chce být radostná, oblažovat druhé. Chodila k manuálním pracím-brigádám vždy v čele sester, plná energie, ale přece v jednom zápise píše:

"Byla jsem v poslední době velmi unavená, bývalo mně ráno tak špatně. Tělo říká, že bych si měla odpočinout, ale duch praví, že Ježíš na křížové cestě neodpočíval. V tom ohledu musím být k sobě tvrdá. - Z jedné věci se raduji: naučila jsem se milovat nepřátele a snažila jsem se tomu naučit i sestry. A mnohé pochopily. A dále volám se sv. Pavlem: Kdo je slabý, abych já nebyla také? - Ty víš, můj Božský Mistře, jak je pro mne opravdovou těžkostí neustálé klepání na dveře pokoje, neustálá služba 63 sestrám. Posilni mne, ať mě to tak nevyčerpává, ať to snáším klidně z lásky k Tobě. - Nebudu si stěžovat na množství práce, budu se chránit úzkoprsého jednání a malicherného zaujetí. Budu sestry učit radostnému a velkorysému pohledu na život a jeho problémy.- Chci v každé spolusestře vidět květinu, která potřebuje teplo, slunce a vláhu, a podle toho se chci k ní chovat."

Další ze zápisů:

"Cítím dnes odpor sama k sobě. Jak jsem ubohá před Tebou, můj Ježíši, jak Ti musím být odporná. Ze svých předsevzetí z exercicií jsem toho mnoho nevykonala. Den ode dne objevuji v sobě více zla. Dnes jsem četla větu, která se zcela hodí na mne: Kdo je přesvědčen o své velikosti a dobrotivosti, bývá tvrdý. - Jak tvrdá jsem někdy k dětem v paviloně a k sestřám. Pane Ježíši, klekám dnes v pokoře před Tebou na kolena a prosím o milosrdenství a odpuštění. V poslední době jsem začala být lehkomyšlná při modlitbě. To musí přestat. Děkuji Ti, můj Pane, že mne pokořuješ prostřednictvím pana vedoucího. Je to tak dobře, díky za to! - Pane Ježíši, dej mi odvahu k úplnému sebeobětování a sebezmaření. Nesmím se divit, když mnou někdo pohrdá a o mně nedobře smýšlí. - Pane Ježíši, odpusť a smiluj se."

Období zkoušek

Rok 1966 přinesl sestře Elišce další zkoušky. V zápiscích se objevuje předsevzetí: "Chci se stát opravdu malou." -

Ustanovení koncilu se pomalu hlásí k životu. Sestra Eliška, žena aktivní a energická, přijímá vše s otevřeným srdcem. Píše: "Vidím dokonalost jinak, než jsem ji viděla před 3 - 4 roky. Koncil a Svatý otec Jan XXIII. otevřel okna a do našeho života proudí svěží, zdravý vzduch. Tento ozdravující proces se neobejde bez krizí a bojů, ale Kristovo evangelium lásky a pokoje pomalu, ale jistě proniká do lidských srdcí..."

V dalších zápisech vzpomíná sestra Eliška na návštěvu generální představené VM Mildred. Předdesílá: „Cítím jasně, že bude třeba náš život hodně změnit, aby

odpovídal duchu 2. vatikánského koncilu. Svolala jsem sestry představené do Hoješína a tam jsme si řekly mnohé věci, které měly zdemokratizovat náš život a přiblížit ho evangeliu. Tato myšlenka však narazila na konzervativní smýšlení některých sester. Stěžovaly si na mne generální představené v Římě a odtud přišlo napomenutí. Bolelo mě to dlouhou dobu, ale snažila jsem se posilovat myšlenkou, že pro dobro je třeba trpět. Také SM NN mně vytýkala věci, které ani nebyly pravdivé. Bylo mně tak trpko a bolno u srdce. Začátkem září přišla zpráva, že přijede Velebná matka se sestrou vikářkou. Přijaly jsme je se vší láskou a pozorností. Dala jsem sestře vikářce k dispozici všechny oběžníky, nic jsem neskrývala. Vytýkala mně slovo "demokratický duch", které jsem použila v jednom oběžníku. Snažila jsem se to vysvětlit a obhájit. Bylo mně někdy tak těžko v době té návštěvy, když jsem cítila, že o jednání na koncilu není zájem, že se naše ideály františkánské prostoty a jednoduchosti nechápou, že se trvá na maličkostech... Jak mně bylo těžko, když po 10 letech zápasu o ideály .jsem nepocítila mateřské pohlazení, neslyšela jsem ani slůvko o tom, že jsme dobře bojovaly.

Ale vždyť jsem vlastně chtěla nemožnosti. Což mohu chtít pochopení od člověka, který neví, co je to žít v nejistotě, zda mě zítra zavřou a z čeho mě obviní. Ale to patří již budoucnosti, bylo to protrpěno pro Tebe, Ježíši, proto nežádám uznání. Pak přišel náhlý odchod V.M. /Byla i se svou průvodkyní úředně vykázána z republiky - poznámka pisatelky/, bylo to snad Tvoje řízení, Pane?"

Z předsevzetí z této doby se ozývá stejný tón: Milovat druhé, všechny bez rozdílu, i ty, kdo se mnou nesouhlasí, snažit se pochopit, odpustit, přinášet radost ...

VII. DALŠÍ SVĚDECTVÍ SESTER A PŘÁTEL O SESTRĚ ELIŠCE

Sestra Eliška přijala Koncil s nadšením. Uskutečňování jeho výsledků šířila za pomoci sester a oblažovala tím všechna otevřená srdce. Byla požehnáním i pro mnohé civilní osoby, s kterými, mnohdy náhodně anebo spíše řízením Božím, se setkala.

Vzpomínka Ing. Jany Lacinové je obsáhlá, ale tento stručný výňatek nám mnoho řekne:

"Prohlašuji, že to byla sestra Eliška, kdo nás seznámil s jednáními na koncilu, se vším tím krásným, co se tehdy v církvi dělo. Zachránila moji víru. Se všemi těmi myšlenkami jsem vnitřně souzněla, již dávno. To vše, tehdy v církvi nové, jsem niterně pocítovala jako správné. Moje radost z toho všeho byla nepopsatelná. Kdyby však nebylo toho zázračného setkání se sestrou Eliškou, to vše bych vůbec nevěděla. Když jsem potom v roce 1967 přišla studovat do Prahy na vysokou školu, byla jsem člověkem natolik nadšeným, že vše, co potom přišlo: Pražské jaro a další události - prožívala jsem tak nadšeně, hluboce a intenzivně, že toto moje nadšení dosud nevyprchalo.

Zcela živě si vzpomínám na konkrétní okamžiky z našich návštěv Slatiňan. Jednou jsme šly např. s mojí sestrou a sestřičkou Eliškou po krásně udržované klášterní zahradě a sestra Eliška nám říkala, že to vše, co přišlo v padesátých letech, církve potřebovala. Ona to řekla s takovou prostou přímostí, že bych to nikdy nečekala od člověka, který sám na sobě a kolem sebe to utrpení zakouší. Já sama jsem např. nepřekonala jistou hořkost, že jsem kvůli "chození do kostela" nemohla na studie a že až po tříletém učebním poměru jsem mohla studovat."

Další vzpomínka:

„Na okně dlouhé klášterní chodby jsem viděla laboratorní stojánek se zkumavkami, ve kterých byly jako ve vázičkách různé polní květiny. Jedna ze sestřiček, která byla právě poblíž, nám řekla, že to sestra Eliška pořádá pro své spolusestry „udržení duševní svěžesti“, jakési poznávací soutěže. To se mi moc líbilo. Anebo říkaly sestřičky, že na popud sestry Elišky, když jsou v přírodě na vycházce, chvílemi i hromadně běží pro udržení kondice. No, to bylo pro mne něco neslýchaného, ale překrásného. Byla tam prostě taková upřímná, veselá atmosféra. Též mě nadchlo, když jednou sestřička Eliška mluvila o řeholním životě, o řeholním oděvu a o tom, že je to vlastně oděv středověký, a proto je na místě přiblížit ho dnešní době. To byl úplný balzám na mou duši, nikdy mně nebylo blízké, že sestřičky chodí tak oblečeny.“

V této líbezné vzpomínce vidíme tvář sestry Elišky. Vidíme vpravdě její hrdinské úsilí pro službu církvi, vidíme i prostý, tichý a přitažlivý půvab člověka, který žije pro druhé.

Vzpomínky sester Slovenské provincie

vrací se jednak k době, kdy ještě studovaly v Praze a byly žákyněmi sestry Elišky. Zdálo se, že je má raději než spolusestry z Čech, nedělala rozdíl v národnosti. Později jako provinciální představená se zapsala do srdcí všech sester svou láskou, františkánskou prostotou a služebností. Rády přicházely na praxi do ústavu ve Slatiňanech, získávaly tu mnoho nejen v ohledu specializované práce.

Jedna ze sester vzpomíná na chvílky setkání se sestrou Eliškou: v Křižanově, ve Slatiňanech, v Cetechovicích, při vizitaci komunit na Slovensku. Nikdy

se nemohla na sestru Elišku dost vynadívát. Ona nikdy neběhala, ale stále pracovala a v jejích modrých očích bylo něco podmaňujícího, zároveň s jejím svérázným úsměvem. Byla vždy stejná, věkem se neměnila.

Když byla pozvána, aby zajela se sestrami na Slovensko, cestovaly autobusem. Touhou pisatelky těchto vzpomínek bylo, aby mohla být tichou společnicí sestry Elišky. Tato učila sestry cestou poznávat vysokohorskou květenu, byla v tom opravdový odborník. Stále jednoduchá, skromná, s podmanivým úsměvem, nehlučná, spíše tichá, vždy starostlivá o druhé.

Při návštěvě komunit vždy respektovala místní představenou. Dále sestra vzpomíná, jak ji viděla modlit se v kapli křížovou cestu, jak se ji učila modlit i z jejích pohledů a pohybů.

Nedoceněná zůstává snaha sestry Elišky o láskyplné a pokojné soužití České a Slovenské provincie. Spolu se sestrou Gabrielou Drobnou, tehdejší provinciální představenou na Slovensku, vytvářely ovzduší vzájemného porozumění a spolupráce. Dobře se v tomto ovzduší dýchalo sestrám, plody vzájemné spolupráce na uskutečňování výsledků koncilu byly harmonické.

Z dopisů, které pisatelka vzpomínek předložila a které ji sestra Eliška občas posílala z generalátu, vane duch oběti pokorného přijetí Boží vůle a touhy sloužit.

Svědectví SM Elišky Šrubařové - boromejky o SM Elišce OSF

"Byla to žena v e l k ý c h p e r s p e k t i v. Musíme obrátit stránky minulých let, kdy bylo zle. Sestra Eliška byla žena velkých perspektiv. Jestli jste ji tak neznaly, tak na řádky vzpomínek napište :BYLA TO

ŽENA VELKÝCH PERSPEKTIV. Přála bych si, aby sestry vaší nové generace toto také měly. My jsme se spolu znaly jen tak trochu. Jednou jsme se sešly, a to už byly zlé doby. A jak jsme se tak jednou sešly, ona mi říká: 'Drahá Eliško, ty řády, místo aby se spojovaly, tak se od sebe odlučují.' To byla věta, na kterou já jsem odpověděla, že si o tom musíme my dvě jednou promluvit. Myslíte, že ty řády se od sebe oddělovaly z vlastní iniciativy? Nikoliv.- Byly zlé doby a každé sdružování bylo trestné. Proto se sestry nemohly scházet a domlouvat se s druhými.

A teď nastává skutečnost té první věty. Sestra Eliška byla žena velkých perspektiv. Přišla za mnou a říkala: 'Tohle nemůžeme dopustit, aby se řády tak odcizovaly a zůstávaly si cizí. Víte, co uděláme? Budeme dělat schůze.' To nesmělo být, to absolutně nesmělo být, bylo to trestné. 'Ale my budeme brát běžná témata, tak např. Nové léky pro nejstarší obyvatele domovů i domovů důchodců. Pozveme některého z lékárníků, který bude přednášet.' Tento lékárník musel být dobrý člověk, který sloužil pouze jako figura, ale schůze byla pro sestry, aby se mohly navzájem domluvit. Lékárník si byl vědom, proč tam je, že je věcí až druhořadou přednášet o lécích pro starou generaci. Po krátké době se posadil a začala nejdůležitější část programu: porada sester. Z každého řádu mluvila některá sestra o tom, co v pronásledování prožívají, jak to prožívají. To ovšem bylo pro řády nebezpečné, ale bylo třeba se navzájem poradit.

A zde je SM Eliška opravdu velká. Dovedla vždy nalézt téma pro tato setkání. Lékárník sice něco přednášel, ale jakmile skončil, otvíralo se všechno o zásadách Státní tajné policie, jak proti tomu čelit, co dělat a jak se opět sejít. Jak? Nu takto: jak určila sestra Eliška. Máme novou gramatiku a tu my už neznáme, sestry studovat nesměly. Uděláme další schůzi a bude se

přednášet nová gramatika. Musíme udělat schůzi, abychom byly informované, vždyť tu novou gramatiku opravdu neumíme. Stanovilo se datum schůze, výběr přednášejícího si ponechala sestra Eliška pro sebe. A tak po přednášce na téma 'Nová gramatika - nová pravidla' se mohlo demonstrovat, co je špatné, co není vhodné, co má kdo těžkého s policií, s církevními tajemníky. Církevní tajemník byl vrchnost všech vrchností, byla to dozorčí síla, která každé hnutí sester stopovala a zaznamenávala jako přečiny. A ihned byl větší dozor nad všemi sestrami.

Naše drahá sestra Eliška byla žena velkých perspektiv. Vždycky našla něco, co obstálo navenek před veřejností, uvnitř však mohly být sdělovány opravdové stavy řeholí. A to bylo ze všeho nejnutenější, protože na řády se hrnul těžší a těžší postih. Už se nesmělo to ani ono, prostě bylo všech zákazů a příkazů víc než dost. Sestra Eliška byla tak důvtipná, že jsme se pod rouškou režimem dovolených civilních témat mohly domluvit a poradit. Řádům už hrozí úplný konec. Jakými cestami půjdeme?

Netrvalo dlouho a na jedné schůzi, která byla neobyčejně naplněna všemi řády, nám sestra Eliška Pretschnerová, vzácná františkánka, řekla: 'Drahé sestry, jdu se s vámi rozloučit.' To byla rána pro nás pro všechny. Proč se loučí? Protože jela na generální kapitulu do Říma. Bylo to v prosinci 1970, kdy byly i volby generální představené Školských sester františkánek. Práci jsem převzala já, SM Eliška Šrubařová, boromejka. SM Eliška Pretschnerová odjela a stala se generální představenou. A tak její úkol jsem musela převzít já," říká sestra boromejka. „A všechno to, co od počátku řídila SM Eliška františkánka, bylo neobyčejně promyšlené, spíš promodlené. Ona byla vzácně moudrá a také měla takovou vlastnost, že ji všichni milovali, nebylo proti ní žádného negativního vztahu, proto její slovo bylo vždy

platné a přijatelné. A všichni ve styku se sestrou Eliškou byli otevření, neobjevovaly se postranní věci a čekalo se na její rozhodné slovo. Byla to skutečně žena velkých perspektiv."

V závěru vzpomínky na SM Elišku zdůrazňuje její nástupkyně sestra boromejka, jak Školské sestry františkánky pomáhaly zaučovat sestry jiných kongregací v práci u osob s mentálním postižením i v domovech pro důchodce. Tak stále pomáhala drahá sestra Eliška, sestra velkých perspektiv.

Vzpomínka

sestry České provincie, která pracovala v Domově důchodců v Praze a častěji se mohla vídat se sestrou Eliškou. Hodnoty jejího života vidí z pohledu Blahoslavenství. Jaká tedy byla sestra Eliška?

„Byla chudá, příkladně chudá, s radostnou chudobou sv. Františka. Chudí ji přitahovali. Kolika lidem zachránila život, ne pouze před smrtí hladem, ale před smrtí vyčerpáním při službě, před selháním v rodinných vztazích. To ví pouze Bůh, pisatelka vzpomínek však sama dodnes čerpá z příkladu sestry Elišky.

Plakala s plačícími, tedy sdílela s nimi pronásledování, nedostatek jak hmotný, tak nedostatek lásky, taktu, pochopení. Nemocní a bolaví srdcem i duchem chodili za sestrou Eliškou, častěji však chodila ona za nimi.

Tichost a skrytost: Zevní, v zachovávání silentia, v pokorném ztišení před Bohem, v trpělivém čekání v předpokojích tajné policie, na úřadech, kde často marně čekala celé hodiny na přijetí. Mohl tento ponižující přístup mocných ranit tuto tichou, pokornou sestru?

Po spravedlnosti hladověla sestra Eliška v těžkých

dobách útlaku. Pro sebe spravedlnost nežádala, ale bojovala za druhé. Za vlastní sestry, aby mohly aspoň dálkově studovat a získat diplomy pro svou práci u dětí s mentálním postižením. Starala se o rodiny pronásledovaných řeckokatolických kněží, o kněze, kteří zůstali osamoceni na venkovských farách. Mnoho úsilí sestry Elišky, kdy nasazovala vlastní život za druhé, zůstalo a tedy zůstává dále lidským očím a srdcím utajeno.

Milosrdenství: Vidět bolest a rychle spěchat pomoci, vycítit hrozící nebezpečí a postavit se jako hráz tvrdosti srdce - to bylo sestře Elišce vlastní.

Blahoslavení čistého srdce, neboť oni budou vidět Boha. Ano, sestra Eliška viděla Boha, viděla ho na své křížové cestě, potkávala ho ve všech lidech, i v těch nejubožejších viděla krásu Boží tváře.

Pokojní budou Božími syny. Sestra Eliška dávala pokoj každému, koho potkala. Nenabízela se, rozdávala pokoj a dobro celou svou bytostí jako pravá dcera sv.Františka.

Ti, kdo jsou pronásledováni pro spravedlnost, jsou blahoslavení a sestra Eliška se k nim řadí v klidném přijímání příkoří, sledování, zjevného pohrdání jak ze stran politické moci, tak někdy i z vlastních řad. A přesto milovala všechny.“

VIII. NOVÝ ÚSEK ŽIVOTA

UKONČENÍ SLUŽBY PROVINCIÁLNÍ PŘEDSTAVENÉ

- CETECHOVICE

V r. 1969 končí sestra Eliška období své služby jako provinciální představená. Je poslána do Cetechovic a ustanovena představenou komunity starších a nemocných sester a zároveň je magistrou menší skupiny novicek. Pracuje na úpravách dlouho neobývaného zámečku a učí novicky žít františkánskou spiritualitu.

Mezi vzpomínkami sester na toto poměrně krátké období života SM Elišky patří **vzpomínka Otce Aleše Zlámala OFM**, srdečného přítele a spolupracovníka, který v té době měl povolení k duchovní správě u sester a zároveň byl údržbářem. Vzpomíná:

"Sestra Eliška se starala o dokončení oprav dlouho nepoužívaného zámečku. Vzpomínám, jak se starala o sestry, jak žila s námi jako doma.

Bylo to za Dubčeka, kdy mně sestra Jeronýma vymohla dovolení být duchovním správcem a údržbářem u Školských sester sv. Františka v dnešním zámečku, za duchovního správcovství Otce Žuji. Jezdil jsem i vypomáhat do Uherského Hradiště. V domě byl noviciát, asi 7 nebo 8 novicek. Budovala se kaple, nádherný oltář, křížová cesta a okna. Sestra Eliška bývala první v kapli, vždy usměvavá, hluboce usebraná, slabším sestrám pomáhala do lavice.

Organizovala zde tridua pro mládež, z kterých vzešlo několik kněžských a řeholních povolání. V práci byla neúnavná, byla motorem činnosti. Přistavoval se jeden trakt, zřizovaly se hospodářské budovy, sázely ovocné i okrasné stromy. Pamatuji se, že jsem s ní byl v Bystřici pod Hostýnem pro okrasné i jehličnaté stromky,

které jsou tam dodnes. Dělal ty nejposlednější domácí práce. Sám jsem s ní umýval nádobí, dala mně zástěru a pomáhal jsem v kuchyni.

S novickami chodila do kostela, zpívaly zde a staraly se o jeho výzdobu, pro kterou sbíraly kvítí v polích i v lese. Otec Žuja chodil k nám také sloužit mši svatou a s harmonikou nás potěšoval, dokud ho neusoužil církevní tajemník. Naučil nás řadu písní, z nichž si pamatuji zvlášť jednu: 'Zahrej mně, hudečku...'

Sestra Eliška pomáhala farníkům, nemocným a potřebným osobám. Chodívali jsme rovněž na pole nebo na vinici nebo do lesa. Také jsme chodili česat ovoce a pomáhali při žních.

Hlavně jsme několikrát do roka chodili přes hory na Velehrad. Cesta trvala s odpočinkem tak čtyři hodiny. Modlili jsme se v basilice, pak v kapli Matky Unie, u hrobu tatíčka Stojana a na hřbitově, navštívili sestry ve Vincentinu a ve Stojanově. Protože sestra Eliška pocházela z myslivny, znala tedy pravidla turistiky. Pamatuji se, jak jsme šli jednou kolem potoka Salašky a ona zavelela: 'Otče, Otče, zout se, nohy dvě minuty ve vodě a omáchnout si ruce...'

Pokud to bylo možné, myslím, že se šlo každý den aspoň na hodinku do okolí. Naučila nás hledat houby, pamatuji se, že jedna z nejchutnějších je fialová čirůvka. Dělalí jsme také delší pochody podle počasí a ročních dob, např. na Brdo, kde rostou konvalinky, petrklíče a první jarní kvítka, na okolní hrady, do kostelů a na hřbitov do Střílek, Koryčan, na Klimentek, do Kroměříže, do Roštína k Panně Marii u vody, atd. Ostudu mám až dodnes, protože jsme museli obcházet doliny a kopce, došli jsme tam až k večeru. Tehdy jsem ji viděl pěkně rozzlobenou a sečetla mně to, jak se patří. Jinak si už na nic nevzpomínám. Co jsem napsal, za tím stojím

a prohlašuji, že podle mne byla sestra Eliška souhrn ctností a jejich svorníkem byla láska v Lásce Boží. Plně zasluhuje blahořečení a svatořečení."

Vzpomínky sester z komunity v Cetechovicích souhlasně mluví o sestře Elišce, že byla plná lásky k sestrám i ke všem lidem. Pro každého si našla čas, nikdy jí nepřišel někdo nevhod. Byla to láska maminky, milované všemi sestrami. Nedělala rozdíl mezi starými a mladými, pro každého si udělala čas a měla dobré slovo a úsměv. Staré a nemocné sestry každý den navštívila, měla o každou opravdový zájem, nikoho nevyklučovala ze své lásky, cítily jsme, že nás opravdu miluje láskou Kristovou. Chudobu zachovávala pečlivě, a pokud něco dostala k svému užívání, při nejbližší příležitosti to rozdala. Hodně pracovala, žádné práci se nevyhýbala, šla všem příkladem vstříc. Vzorná při modlitbě, k chybujiícím laskavá. Byla to opravdová matka, vzor nám všem i v lásce ke Kongregaci.

Všem sestrám v Cetechovicích se jevila jako sestra zbožná, nikomu neublížila, žila v příkladné chudobě. Byla přísná, pokud se týká zachování řeholní kázně ve společenství, sama šla příkladem. Láska sestry Elišky zahrnovala nejen církve, Kongregaci, každou sestru, všechny lidi včetně Romů. Láskou splácela nepochopení a křivdy, např. při změně obleku. Nic pro sebe nežádala, nestěžovala si, všechno předkládala Pánu při večerních rozmluvách před svatostánkem.

Mimořádná generální kapitula – rok 1969

Generální představená VM Mildred Zaremba svolala na léto 1969 mimořádnou generální kapitulu. Mezi delegátkami, které přijely na tuto kapitulu z naší provincie, byla také SM Eliška. Na kapitule byly přítomny všechny zvolené kandidátky, protože v tomto roce doznávalo ještě

příznivé politické klima. Sestry, které většinou neznaly jinou řeč než řeč své země, domluvily se dobře řečí lásky. Sestra Eliška se stala pro všechny objevem. Překvapovala šíří rozhledu, moudrostí a zároveň skromností. Na kapitule se projednávaly připomínky k současným Konstitucím a návrhy na nové Konstituce, tak jak to žádal 2.vatikánský koncil. Sestra Eliška, která navázala přátelské styky s našimi sestrami v Grazu, předložila podrobné informace o začátcích Kongregace jak grazských sester, tak počátcích naší samostatné větve ve Slatiňanech. Její postoj k obsahu a výběru návrhů byl jasný: Kongregace bude v doporučené době měnit pravidla života společenství podle dekretu *Perfaectae caritatis*.

IX. GENERÁLNÍ PŘEDSTAVENÁ

Rok po mimořádné kapitule svolává na prosinec r.1970 generální představená řádnou generální kapitulou. Ve volební části kapituly byla za generální představenou Kongregace zvolena SM Eliška Pretschnerová z České provincie. Domů do vlasti se již sestra Eliška nevrátila. Spolu s SM Lucetou Macíkovou, která byla zvolena generální vikářkou, dostaly od československých úřadů povolení vykonávat své funkce mimo území státu.

Sestra Eliška znala z řečí pouze svůj rodný jazyk, slovenštinu a obstojně německy. Neznámá sestra z komunistické země je zvolena generální představenou mezinárodní Kongregace. Je to možné? Vždyť mnohé sestry z druhého konce světa ani nevěděly, kde je její rodná země.

Nejvyšší úřad v Kongregaci dostává v osobě sestry Elišky nový obsah: službu. Intenzivně se učí italsky a anglicky, k úžasu všech se chápá práce na zahradě, v domě, při mytí nádobí, při úklidu. S úsměvem odmítá námítky, že se to na madre generale nehodí! S dojetím vzpomínají ještě dnes mnohé sestry z USA na dopis, který zaslala jejich provinciální představené s prosbou o fotografie sester, aby je hned poznala, až k nim přijede na návštěvu. Každé sestře osobně přála k svátku i jubileu. Ještě dnes mnohé sestry tyto památky uchovávají .

Sestra Eliška milovala církev, milovala Kongregaci, žila příkladně chudě. Přadénky lásky a vzájemné úcty spojovala sestry všech provincií, takže Kongregace tvořila pevnou jednotu.

Ze zápisků, které si psala, poznáváme, jaký byl v těchto prvních obdobích funkce její vnitřní život. Píše tam:

"Až dnes, po osmi měsících prožitých v cizině, v úzkostech a touze po vlasti, se chci znovu povznést do nadpřirozené atmosféry Tvé lásky, Ježíši, a chci začít znovu. Není možné, aby ta duševní muka byla bez ceny v Tvých očích. Jen prosím: zbav mne bázně před lidmi, ať dovedu ze zdejší komunity vytvořit rodinu. Je to zde všechno tak studené a cizí! Je mně už šedesát let, nemám již tolik energie, ale doufám ve Tvou pomoc, můj Ježíši..." Své předsevzetí z té doby shrnuje ve větu: "Můj Ježíši, přijmi to všechno, i když Ti to říkám jen rozumem a vůlí, ale srdce je přitom bez ohně..."

Vyzbrojena pomocí Boží, s pokorou právě františkanky snaží se sestra Eliška poznat život ve své nové vlasti. Jak ona sama žila, to nám přibližuje ve svých vzpomínkách členka generální rady SM Alma Gallová a SM Livie Vanžurová, která řadu let pracovala v poutním domě Velehrad.

SM Alma vzpomíná: "Jako generální rádkyně jsem byla šest let sekretářkou a zde jsem zažila její velkorysost, její porozumění pro začátečníci. S jakou láskou se mi věnovala, abych splnila požadavky a zvyky v této oblasti. Byla jsem v době jejího úřadu svědkem mnohých těžkých chvil, které musela prožít i od těch svých nejbližších, ale ona byla duchem skutečně velká a já jsem vždy obdivovala sílu jejího charakteru i sílu lásky, s kterou dovedla snášet všechna nezasloužená příkoří. Sestra Eliška byla svatá ve svém chování, ve svém příkladném osobním životě, prostá a vždy ochotná pomoci. V práci byla první, v sebezapírání nekompromisní, bez osobních nároků a plná lásky. Pán ji vedl a postavil na vedoucí místo v Kongregaci, protože v té době byla ona nejvhodnější, byla světlem a příkladem sestrám a všem, kdo s ní přišli do styku."

Sestra Eliška vrostla hluboko do mého srdce a denně jsem s ní v modlitbě spojena. Často se ptám, jak

by řešila to i ono, a věřím, že její duše je s námi spojena, i když už není mezi námi. Kéž jí Pán dá ve svém království zasloužené místo mezi svatými!"

SM Livie Vanžurová, která řadu let pracovala v poutním domě Velehrad, vzpomíná na SM Elišku takto: "Dvanáct let řídila sestra Eliška naši kongregaci z Říma. Svou velkou inteligencí, jednoduchostí a skromností vnesla brzy do italské provincie a do amerických provincií nadšení pro františkánský ideál, zvláště chudobu, snahu vidět v každém člověku Krista. Vážili si jí lékaři, sestry i pomocný personál na klinice. Ke každému se dovedla přiblížit, zvláště k nemocným a trpícím.

Pracovala jsem v té době v poutním domě Velehrad, Via delle Fornaci 200. Jednak, že zpočátku chyběl personál, jednak z finančních důvodů chodívala nám večer pomáhat umývat nádobí, při výměně skupin poutníků prát prádlo, povlékat lůžka a uklízet. To všechno s naprostou samozřejmostí, nikdo v ní nemohl tušit generální představenou. Několikrát v týdnu se telefonicky zajímala o dům, zda na práci stačíme a můžeme plnit i své duchovní povinnosti. Informovala nás o dění v Kongregaci, o všech provinciích, a tím stmelovala sestry. Velmi jí záleželo na duchovní vyspělosti a růstu sester podle 2. vatikánského koncilu.

Hned v prvním období své služby jako generální představená navázala sestra Eliška kontakty s představenými Nepomucena.

Mons. František Planner se ve svém kondolenčním dopise k úmrtí SM Elišky vracel k její osobnosti a psal také o tom, jak mu pomáhala ve finanční tísní v době, kdy byl rektorem Nepomucena.

Když viděla, jak seminaristé v Nepomucenu vnitřně trpí odloučeností od vlasti a že pocit vykořenění je u některých velmi silný - reálné vyhlídky na návrat do

vlasti neexistovaly, rozhodla se jim pomoci. Požádala tedy, aby mohli přijíždět do komunity sester na Monte Porzio poblíž Říma. Zde bylo několik sester české národnosti, často se mluvilo česky. Sestra Eliška organizovala pro seminaristy akce, jako bylo česání oliv, sběr hroznů, sklizeň ovoce. Sama ovšem vydatně pomáhala, vytvářela společenství. Práce nebyla podstatná, šlo o to, že zde byl domov, česká jídla, písničky, atd.

Osobnost sestry Elišky přerostla brzy rámec neznámé sestry z Československa. Byla vybrána jako členka byra pro řízení prací na novém znění Řehole III. regulovaného řádu sv. Františka za středoevropské a východoevropské země. Byla aktivní při schůzích a jednáních Unie vyšších řeholních představených.

O všech jednáních snažila se co nejdříve informovat i sestry v Československu. Posílala také knihy a různé publikace, i když se často vracely jako nežádoucí tiskoviny. Sestra Eliška využívala všech dostupných cest, aby se tyto materiály dostaly včas k sestrám, takže se stávalo, že je sestry měly dříve, než se úřední cestou a řádně zcenzurované dostávaly na stůl biskupským ordinariátům.

V budově generalátu dostaly možnost ubytování i africké sestry studentky z misijních kongregací. Místní farnost mohla při větších akcích kdykoliv použít velkou halu v přízemí generalátu.

Kongregaci řídila SM Eliška moudře, s velkou pokorou a oddaností. Těžko si zvykala na rozsáhlé prostory, ve kterých se pohybovala, na vatikánské paláce, muzea, četné kláštery. Bylo to všechno jiné než doma ve vlasti. O tom všem rozjímala před svatostánkem, jak lze vyčíst z jejích zápisků.

Pozvolna se začíná seznamovat s Kongregací. Nejdříve jsou to opravdu jen sesterské návštěvy, poznávání sester, prostředí, kde žijí a pracují.

Když poprvé navštívila sestry v Chile, vrátila se potěšena duchem, který tam našla. Sestry žily chudě, přijaly způsob života tamních obyvatel, těch opravdu chudých, a pomalu jim pomáhaly jít výš. Byla to pravá inkulturace, i když tento výraz tehdy ještě nikdo neznal. České sestry, které od počátku misie žily v Chile, se radovaly z každé návštěvy sestry Elišky. Byla ve vlasti jejich magistrou, dobře ji znaly, měly k ní důvěru. Věděly, že ona sama žije tím, co žádala na nich: dát se plně do služby druhým, žít chudě a prostě.

Pro domorodé sestry Chilenky byla sestra Eliška doslova objevem. Sestra Tereza Fuentes píše ve svých vzpomínkách:

"Sestra Eliška byla sestrou a přítelkyní druhých. Když byla zvolena generální představenou, vykořenila všechny tituly autority a pocty vztahující se na její osobu. Věnovala svůj čas a zájem každé sestře, jako by byla jediná. Byla ženou, která naslouchala, měla mnoho lásky, nikdy nepokořovala. I když napomínala, neprosazovala své názory, věřila svým sestrám. Byla ženou veliké víry a naděje, statečná v životních zkouškách, ani při největších pronásledováních nepodléhala smutku. Měla mateřské srdce, s kterým přijímala všechny mladé a projevovala úctu starým sestrám.

Byla oblíbena a v úctě u kněží, její láska k papeži byla mimořádná. Nikdy od ní nebylo slyšet nelaskavé slovo o některé sestře, i když tato nebyla přítomna. Byla jedinou sestrou, která stála po boku slabých. I nadále prokazovala lásku a přátelství sestrám, které opustily Kongregaci, jak to dosvědčuje případ Aleny. Měla otevřené srdce pro všechny lidi. Jako člověk byla

neobyčejná, mimořádná. Důvěřovala sestřím a udělala vše, aby jim pomohla získat sebedůvěru (povzbuzovala je ke studiu, že to dokáží, apod.). Když něco dala, nekalkulovala, nedotazovala se, jak se s darem naložilo, vždy byla vůči druhým otevřená a důvěřovala jim.

Mohu dosvědčit, že se nikdy neprovinila proti lásce k bližnímu, na její tváři nikdy nebyl vidět nelaskavý nebo nedůvěřivý výraz, její pohled byl vždycky klidný, nadšený a povzbuzující. Nikdy jsem ji neviděla zaujmout negativní postoj, naopak vždy hledala vůli Boží a přijímala ji s radostí.

Byla první generální představenou, která projevila zájem, aby chilské sestry studovaly, vzdělávaly se v teologii a poznaly svatá místa v Římě, i nám drahá františkánská místa.

Byla poslušná na znamení času a navzdory všem nesnázím byla oddaná a věrná církvi a cítila i její bolest.

Sestra Eliška byla prvním člověkem, který ve mně vzbudil sebedůvěru a poznání, jak velice mě Bůh miluje..."

Návštěva a vizitace v USA byly očekávány s otázkami a obavami, zda sestra Eliška pochopí kulturu jejich země, životní úroveň odlišnou od evropské úrovně. Místo generální představené však přišla služebnice, prostá, s otevřeným srdcem. Chodila samozřejmě také k umývání nádobí, jak se to objevuje ve vzpomínkách sester. Každou sestru vyslechla, snažila se ji pochopit, dovědět se její přání a splnit je. Navštívila vždy všechny nemocné sestry, i nemocné rodiče sester.

Socialistický stát Československo zasahuje

Sestra Eliška přijela se svou vikářkou SM Lucetou v r.1973 do Československa vykonat zde vizitaci a zároveň vyřídit povolení k dalšímu pobytu v Itálii,

protože původní povolení bylo dáno do konce roku 1974. Letadlo přiletělo do Prahy v noci, proto přespaly v tzv. Kněžském domově, do r.1950 to byl jezuitský klášter. Ráno, když byly na bohoslužbách, přiběhla vystrašená sestra, která pomáhala při provozu domova, že přišli dva členové Státní tajné bezpečnosti a chtějí sestru Elišku. Ihned ji odvezli k výslechu do známé Bartolomějské ulice, kde byl hlavní štáb Stb. Bylo to den před Štědrým dnem, výslech trval šest hodin. Pak ji propustili domů s poznámkou, že bude ještě zavolána k dalšímu výslechu. V úředních dokladech měla ona i SM Luceta poznámku, že se jim povoluje pobyt v ČSSR do konce ledna 1974. Když však nedocházela žádná zpráva o datu odjezdu, šla SM Eliška do úřadovny Ministerstva vnitra informovat se, jak je to s jejich cestovními doklady. Bylo jí řečeno, že vše záleží na ukončení případu, který Ministerstvo vnitra vyšetřuje.

Začaly docházet dopisy z Říma i z USA, kde byl žádán návrat sestry Elišky do Říma, protože její přítomnost jako generální představené byla zde nutná. Začalo těžké období vyjednávání s několika státními úřady, aby se docílilo povolení k návratu. Jednání byla ústní i písemná, avšak bez výsledku. Nakonec po čtyřech měsících dostala SM Luceta povolení odcestovat do Říma. Povolení pro sestru Elišku, i když měly obě odcestovat společně, bylo zrušeno a ona zůstala v Československu celých 14 měsíců. Vyjednávání bylo svízelné, často na své žádosti nedostávala odpověď ani písemnou, ani ústní.

Neřekla nic o tom, čeho a koho se výslechy týkaly, všechno ukryvala ve svém srdci. Korespondence, stále marná a ponižující, narůstala. Několikrát se sestra Eliška obrátila na presidenta G.Husáka, na Ministerstvo vnitra, Ministerstvo kultury a další příslušné orgány i jednotlivce. Vše zůstávalo bez odpovědi. Konečně po 14 měsících

byly urychleně vyhotoveny cestovní doklady a sestra Eliška mohla odjet, a to ihned. Velkou zásluhu o ukončení této záležitosti měl především kardinál Cassaroli, který přiletěl do Prahy mimo jiné jednat zde se státními úřady také ve věci SM Elišky.

Sestra Eliška se ihned po návratu do generalátu pustila horlivě do práce. Byla zde ještě práce na novém znění Řehole, bylo třeba ve spolupráci s ostatními provinciemi a regii stanovit znění charismatu Kongregace, komise stanovená pro práci na nových Konstitucích se scházela na potřebných zasedáních. Sestra Eliška se nevracela k prožitým událostem, v jejích očích byl klid a laskavost srdce.

Opětovné zvolení

Generální kapitula svolaná v r. 1977 zvolila opět SM Elišku generální představenou Kongregace na další období. Opět navštěvovala provincie i regii, těšila se z života a práce sester. Jedna z mladých sester řekla sestře Elišce, že je jako misionářka, jezdí dům od domu a přináší radostnou zvěst, nic jí nevadí obtíže cest.

Ve svých zápiscích z té doby si sestra Eliška poznamenává: "Klečím před Nejsvětější svátostí v kapli mateřince v Bethlehemě a říkám: - Děkuji, Ježíši, za Tvou lásku, pomoc a ochranu. Cítím se tak ubohá před Tebou pro své hříchy a nedokonalosti, ale přece jsem přesvědčena, že mě miluješ...Pane, jak se díváš na můj život, který je snůškou nedokonalostí, k nimž je přidáno trochu dobra. Jediným důkazem o tom, že mě miluješ, je to, žeš mne neušetřil utrpení. Ta jsou přece důkazem Tvé lásky, Pane. Měla jsem a mám mnoho přátel, je to, Pane, dar Tvé lásky." –

Ve vzpomínkách sester jak pittsburghské, tak bethlehenské provincie zaznívá společný tón: Cítily, že každá z nich pro sestru Elišku něco znamená. Cítily lásku, upřímný zájem, obdivovaly hodnotu v ochotě, v pokorné službě, v zájmu o nemocné a zestárlé sestry. Oceňovaly, že vždycky každé sestře napsala, přidala povzbuzující myšlenku. Šla hned pomáhat utírat nádobí, okamžitě se zařadila, když viděla společnou práci. Její pokora, i když byla skrytá, zářila. Ráno byla vždy první v kapli, a když tato byla ještě zavřená, chodila venku i v mraze s růžencem v ruce. Modlila se stále, chápala, co je stálá kontemplace, ona jí žila.

Jedna ze sester, která měla možnost být v roce 1977 celý týden se sestrou Eliškou v jejím "vězení" v Hoješíně, vzpomíná dodnes na tuto dobu. Vycítila v sestře Elišce přítelkyni a říká, že ona učinila velikou změnu v jejím životě. "Jsem jiným člověkem díky jí. Konala jistě veliké věci, ale mne učila být prostou, milovat a pečovat o druhé, být hrdá na své františkánské povolání... Návštěva jejího hrobu po letech mi dala pocítit, že klečím u hrobu světice. - Ona je mou sestrou, ano je, vždy si toho budu vážit."

Sestry vesměs děkují ve svých vzpomínkách za to, že se Česká provincie prostřednictvím SM Milady začala zajímat o život sestry Elišky. Bylo pro ně požehnáním každé setkání s ní. Vyzývají komunity, aby se denně modlily na úmysl uskutečnění beatifikace SM Elišky.

Krásný den prožila sestra Eliška s komunitou v generalátě a s pracovníky a lékaři kliniky Villa Betania při návštěvě Svatého otce Jana Pavla II. Svatý otec promluvil s vedením a pracovníky kliniky, srdečně pozdravil sestru Elišku, ale nejvíce času věnoval jako vždy - nemocným.

Přátelské kontakty s naší mateřskou kongregací v Grazu udržovala sestra Eliška stále. Doslova ji uchvátila osobnost Antonie Lamplové, v mnohých situacích jejího života poznávala sebe. Rovněž sestry ve svých vzpomínkách poukazují na určitou podobnost mezi těmito ženami.

X. ZÁVĚR ŽIVOTA – SVĚDECTVÍ

Řádná generální kapitula, svolaná SM Eliškou v roce 1983, zvolila jako novou generální představenou Kongregace SM Marcellinu Goceljak z bethlehemské provincie. SM Eliška, již velmi unavená, odevzdává řízení Kongregace nově zvolené generální představené. Odchází, a jak je psáno ve Stoleté cestě: "Odešla tiše a pokorně, bez díků a oslav. V srdcích sester zůstala vzorem pravé františkánky a služebnice. Byla milována sestrami celé Kongregace, vážená a ctěná všemi, kdo ji znali."

Ve svých zápiscích poznamenává SM Eliška, že je jí trochu těžko odcházet z Říma, kde našla druhý domov a získala mnoho přátel. Cítila však, že by nebylo dobré, aby se její odjezd oddaloval, nové vedení Kongregace potřebovalo volný prostor pro své plány. Je to ze vzpomínek jasně cítit: "Těším se do vlasti, ale jedu tam také s nejistotou. - Ty budeš však se mnou. - Dnes je obnova o milosrdenství, dej, ať šťastně zapadnu mezi moje milované sestry v Československu a mohu jim něco dát. Chci dělat všechno, co bude potřebné. Můj úřad sice trvá do 20.9., ale já se už necítím generální představenou. Chci být pokorná, trpělivá a chudá. Maria, Matičko, přimlouvej se za mne."

Opět Hoješín

Domovem sestry Elišky se stává Hoješín, dům, který pomáhala budovat a kde žila 14 měsíců v r.1974, když jí úřady nepovolily odjezd do Říma. Budova zdaleka neodpovídá požadavkům domova pro zestárlé a nemocné lidi - nebylo tehdy při adaptacích povoleno provádět větší zásahy do budovy. Všechny obyvatelky, padesát sester, byly však spokojené. Nyní k nim přibyla sestra Eliška. A protože měla podle vlastního úsudku dost sil, ihned se zařadila do práce.

Měla noční služby u nemocných sester, pracovala v zahradě mezi milovanými stromy a keři. Překládala pro sestry vhodné články z cizojazyčných časopisů, opisovala různé potřebné materiály ke studiu a k formaci sester. Pechovala o to, aby byly dobře informovány o dění v církvi a měly všechny dostupné publikace o životě v řeholním zasvěcení a jeho prožívání v současné době. Nedovedla odpočívat, její život byl řád, byla to harmonie oběti a služby.

Postupně přibývalo potíží, hlavně pohybových, takže musela zanechat prací v zahradě a pomáhala trochu v šicí dílně, kde párala staré šaty a prádlo, protože na tuto práci neměl po celá desetiletí nikdo čas. Tehdejší novicky vzpomínají, jak chodila rozpárané věci vytřepávat ven a jak už i to bylo pro ni obtížné. Chtěla však být užitečná a pro novicky to bylo dobré vyučování.

Zdravotní potíže se množily, takže nakonec zůstala sestře Elišce jen malá místnost s kouskem půdního prostoru a malým oknem. Přibývalo bolestí, ubývalo sil, opakovaly se pneumonie. Jasných chviliek zůstávalo málo. Přece však se její krásné oči rozzářily, když ji při šedesátém výročí slibů přišel navštívit královéhradecký biskup Karel Otčenášek. Znali se velmi dobře z dob, kdy byl pan biskup persekvován a vyhnán z diecéze až do vzdálených Trmic. Tyto duše si byly velmi blízké statečným a prostým přijímáním všech obtíží, které přinášel politický systém a horliví vykonavatelé jeho moci.

Když ji začátkem května r.1993 při svém pravidelném zasedání, konaném tentokrát v naší vlasti, navštívila generální představená SM Luceta Macíková se všemi členkami generální rady, objevil se jí na tváři jen letmý záblesk poznání. Bylo to jistě řízením Božím, protože brzy na to, 4.května, SM Eliška zemřela a členky generální správy se mohly před svým odjezdem účastnit jejího pohřbu. Byla uložena na hřbitově ve Slatiňanech do

hrobu, kde je též pohřbena SM Jakoba Zahálková.

Pohřbu byli přítomni kromě generální představené a členek generální správy i velcí přátelé SM Elišky: Otec biskup královéhradecký Karel Otčenášek, opat Vít Tajovský OPraem, kteří dlouhá léta nesli statečně kříž pronásledování pro svou věrnost církvi, dále řada kněží, generální a provinční představené kongregací, mnoho sester, přátel a známých. V kapli kláštera při zádušní mši svaté a stejně tak u hrobu bylo řečeno mnoho krásných slov. Kondolenční dopisy mluvily v superlativech o té, která v těžkých dobách byla příkladem věrnosti, lásky a nevšední lidské statečnosti. Jeden z přátel sestry Elišky psal ve svém dopise: "Sestra Eliška byla zajisté obdařena povoláním k řeholnímu životu. Ale právě proto, že současně znala matematiku, fyziku a jazyky, dosáhla vyváženosti své osoby a mohla více porozumět různým lidem. Toto porozumění, spojené s opravdovou, upřímnou láskou (kterou dnes již skoro nikdo nezná), vyvolalo i u lidí církvi nepřátelských pocit úžasu a tolerance. Myslím, že sestra Eliška je typ moderní, realistické světice. Prosme ji o přímluvu v nebi a prosme Pána, aby došla v církvi oficielního ocenění své lásky, statečnosti a krajní obětavosti."

Zápisník SM Elišky obsahuje také méně známé verše básníka J.V.Sládka:

Kde ti krůpěj lásky dají,
ber a dlužen nezůstávej.
A kde rány rozdávají,
také ber, však nerozdávej.

Za krůpěj lásky dávala sestra Eliška celý vodopád.
Rány přijímala, ty však zůstávaly jejím tajemstvím

Sestry Kongregace, kterou milovala a pro kterou žila, mají její odkaz, její stopy. Můžeme zde myslet na slova básníka který napsal, že je stopa, která hřeje,

a stopa, která zebe. Až bude srdce sester svírat úzkost a beznaděj, ať vstoupí do šlépějí sestry Elišky a ty zahřejí, dají jistotu, radost a odvahu.

A především:

Jsou to stopy věrné následovnice sv. Františka.